

Soliloqui de la mirada

Begonya Mezquita
Parlen els ulls
Edicions del Buc, València, 2014,
69 pàgs.

Des del títol, Begonya Mezquita ens marca el camí. El poemari que acaba de publicar amb Edicions del Buc —nou segell valencià que s'estrena amb ella i Teresa Pascual; edició minimalista, elegant i agradable de llegir i de tocar— és una reivindicació i celebració de la mirada com a base constructiva del món que assagem de comprendre i de dir. L'exercici de la poeta de Sagunt, que tornem a sentir vivament després del seu últim recull —*Una illa*, 2007—, és el d'intentar posar nom —i, per tant, alçar davant dels nostres ulls— a records que s'entrellacen, el pas inexorable del temps, l'entrada a noves etapes vitals, la potència de l'erotisme i la sensualitat.

En certa manera, Mezquita traça un viatge, que es veu en l'evolució de passatges existencials, amb la infantesa de punt de partida i en la varietat de les formes que empra. La primera part, «País estranger» —quina delícia els jocs de contradiccions i contrapesos que fa, associant paraules i conceptes que semblarien que no lliguen— conté uns poemes més narratius, de pinzellada descriptiva, que juguen amb el passat per carregar-lo de força i de música. Aquest és un dels grans trets que travessen el llibre i que en aquesta primera part adquireix uns resultats excelsos. Llegint, per exemple, «Un sol record» se sent, plenament present i a cau d'orella, «el record insistent dels grills» i es veu, nítida i palpable, la «mà d'entrepà i navalla petita, pernil i gotet de vi». La poesia de l'autora de Sagunt entra pels ulls, sí, i també per l'oïda, que es delecta amb el dring autèntic, de ritme i de sonoritat valenciana —així, tal com sona, i amb accents propis— dels poemes.

La potència dels ulls —que, curiosament, en el cas de Begonya Mezquita, són un tret físic propi que no passa desapercebut— revesteix molts poemes del sentit profund d'aquesta mirada personalíssima, de la pàtina que posa sobre les coses. El fet de mirar i per tant, de dir, no és un exercici qualsevol. És metàfora, emoció i contundència: «cada cosa tenia un nom a la casa dels avis»; «el record de l'àvia, el record d'una dona que callava com callava l'aire». Més endavant, es farà més evident encara el pas a l'acció, la transmutació de coses que significa el sol fet de mirar i dir —«sé dir casa i animals, conills, fang a les ungles, sol esbatanat, greix i benzina al corral»; «Veus? Ara les coses han canviat, com el vent»; «diem les coses com si ningú les hagués dites mai». Al llarg del llibre, l'actacció d'observar té una importància obsessiva i alhora juganera. Fent només un petit aplec dels versos-mirada ens adonem dels seus multisentits i del to fulgurant d'alguns d'ells: «escric per tu i aquesta sal a la mirada»; «de seda, les paraules contra el verí, tu / que ara encens tempestes de foc amb la mirada»; «deixem que parlen els ulls i un somriure com un oceà en calma»; «i si encara fas foc, fon la neu del seu iris».

A la segona part, que dona títol al llibre, es desplega una forma tota diferent, de poemes en prosa sense puntuació, i també un univers de materials que poblen la seva poètica. És on el joc de contraposicions i contrarietats que es tiben entre si és més eloqüent, amb resolucions que no deixen de tenir una aparent senzillesa: «tens por com si fos hivern al ple de l'estiu tens fred». Efectivament, les estacions, la nit i els grills, la sal, el silenci i el desig, el desert, el mar titil·len per aquest univers propi... A la darrera part, «La flor i la pedra», es produeix una condensació de tots ells, a vegades amb versos més despulats i simbòlics. És curiós com n'arriben a ser de líquids els poemes de Begonya Mezquita. Algú dirà que són dels temps, però, replant de paradoxa a què ens aboca, en realitat el que no podrà dir és que estan mancats de solidesa. Una solidesa que tant ve de «la casa cantonera» dels ancestres, a l'inici, com dels «teus ulls quan travesses la porta» o del «desert en flames», al final, tancant aquest soliloqui de la mirada.

Anna Ballbona

Imperi sense pàtria

Melcion Mateu
Illes lligades
LaBreu, Barcelona, 2014
72 pàgs.

El volum de Melcion Mateu va guanyar els Jocs Florals de Barcelona 2014. I el guardó és ben merescut tant per l'estil directe i penetrant que el caracteritza com per una originalitat que situa l'acció en un espai allunyat del nostre context cultural. Si bé el poeta ha viatjat per tot el món, el llibre encara desprèn l'aroma dels orígens mallorquins del seu autor. Concretament, el va escriure mentre vivia entre Nova York i Florianópolis (Brasil), i les experiències les va convertir en element poètics vius amb un rerefons temàtic clarobscur que convida a la reflexió.

L'obra, de bell nou, ens trasllada a Nova York, des d'on s'obre com un dietari de caire líric. O siga, que Mateu ha poetitzat l'estada a la ciutat per impulsar una bellesa que es fa difícil percebre sense una preparació prèvia, tot i que, ens avisa, on hi haja persones, sempre és possible fer poesia. La segona part ens envia a Manhattan, on el canvi de casa esdevé un canvi de vida; i és allí on el poeta nota que, encara que les illes siguin diferents, en totes succeeix el mateix, ja que hi ha un fil que les uneix indistriablement. La darrera part ens situa a Florianópolis, i evidencia les diferències entre el nord i el sud americà, amb la certesa que cada zona té el seu encant pel tarannà dels individus que hi habiten.

Melcion Mateu, coneixedor de com actua el pas de les estacions en la nostra manera de pensar i actuar, ha dividit el llibre en quatre parts. La primera, «Al nord de l'estiu», té poemes com la «Balada de Matt Sweeney» que interpreta el començament d'una nova etapa marcada per la brutícia d'un company de pis que viu de manera egoista i intenta arrossegar-lo al seu terreny. Arran d'aquesta situació, el